Otázka: Přestupkové právo

Předmět: Správní právo, společenské vědy

Přidal(a): Prokop Čadek

Pojem

Je důležitým ochranných institutem plnění úkolů státní správy a územní samosprávy, zajišťuje ochranu veřejného pořádku, občanské soužití a majetku.

Je poměrně složitý a rozsáhlý úsek právního řádu, v němž již sama orientace není snadná. Aplikace norem je záležitostí širokého okruhu správních orgánů.

Prameny a působnost zákona o přestupcích

Prameny

od 1. července 2017 nabyly účinnosti zákony:

- č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
- č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích

Přestupkové zákony jsou základním pramenem přestupkového práva. Tvoří rozsáhlý, vnitřně strukturovaný a propojený celek, zahrnující jak přestupky, tak i správní delikty.

Časová působnost

- Odpovědnost za přestupek se posuzuje podle zákona účinného v době spáchání přestupku; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, je-li to pro pachatele přestupku (dále jen „pachatel“) příznivější.
- Přestupek je spáchán v době, kdy pachatel konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat. Není rozhodující, kdy následek nastane nebo kdy měl nastat.
- Jestliže se zákon změní během páchání přestupku, použije se zákon, který je účinný při dokončení jednání, kterým je přestupek spáchán.
- Jestliže se zákon změní během páchání
    - **a)** pokračujícího přestupku, použije se zákon účinný v době, kdy došlo k poslednímu dílčímu útoku,
    - **b)** hromadného přestupku, použije se zákon účinný v době, kdy došlo k poslednímu útoku, nebo
    - **c)** trvajícího přestupku, použije se zákon účinný v době, kdy došlo k odstranění protiprávního stavu.
- Při pozdějších změnách zákona, který je účinný při dokončení jednání, kterým je přestupek spáchán, se použije zákona nejmírnějšího.
- Pachateli lze uložit vždy jen takový druh správního trestu, který dovoluje uložit zákon účinný v době, kdy se o přestupku rozhoduje.
- O ochranném opatření se rozhodne vždy podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhoduje.

Územní působnost

- Podle právního řádu České republiky se posuzuje odpovědnost za přestupek, který byl spáchán na území České republiky.
- Přestupek se považuje za spáchaný na území České republiky, jednal-li pachatel
    - zcela nebo zčásti na území České republiky, i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem nastalo nebo mělo nastat zcela nebo zčásti v cizině, nebo
    - v cizině, pokud porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem nastalo nebo mělo nastat zcela nebo zčásti na území České republiky.
- Podle právního řádu České republiky se posuzuje odpovědnost za přestupek spáchaný v cizině státním občanem České republiky nebo osobou bez státní příslušnosti, která má na území České republiky povolen trvalý pobyt, anebo právnickou nebo podnikající fyzickou osobou, která má na území České republiky své sídlo nebo zde alespoň vykonává svoji činnost anebo zde má svůj nemovitý majetek, jestliže
    - pachatel svým jednáním porušil povinnost, kterou má podle právního řádu České republiky i mimo území České republiky,

    - pachatel spáchal přestupek proti majetku nebo proti občanskému soužití, pokud takové jednání nebylo projednáno v cizině, nebo
    - tak stanoví mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu České republiky.

Osobní působnost

- Jednání, které má znaky přestupku, jehož se dopustila osoba požívající výsad a imunit podle jiného zákona, nelze jako přestupek projednat.
- Jednání, které má znaky přestupku, jehož se dopustila osoba požívající výsad a imunit podle mezinárodního práva, nelze jako přestupek projednat.
- Správní trest uložený za přestupek nelze vykonat nebo v jeho výkonu pokračovat, jestliže osoba, jíž byl správní trest uložen, se stala později osobou uvedenou v odstavci 1 nebo 2, s výjimkou osoby, která se stala poslancem nebo senátorem.
- Podle tohoto zákona se projednávají přestupky, kterých se dopustili poslanci a senátoři, pokud nepožádají orgán příslušný k projednání přestupku o projednání přestupku v disciplinárním řízení podle jiných zákonů.
- Podle jiných zákonů se projedná jednání, které má znaky přestupku, dopustí-li se jej
    - příslušník bezpečnostního sboru,
    - osoba podléhající vojenské kázeňské pravomoci, nebo
    - osoba během výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence.

- Není-li správnímu orgánu do vydání rozhodnutí o přestupku v prvním stupni známa skutečnost, že obviněný je osobou uvedenou v odstavci 5 písm. a) nebo b), jeho jednání se projedná jako přestupek podle tohoto zákona. Jestliže správní orgán po vydání rozhodnutí o přestupku v prvním stupni zjistí, že obviněný je osobou uvedenou v odstavci 5 písm. a) nebo b), vyrozumí o této skutečnosti bezodkladně příslušného služebního funkcionáře nebo příslušný služební orgán.
- Jednání, které má znaky přestupku, se projedná jako přestupek podle tohoto zákona, pokud jeho pachatel přestal být osobou uvedenou v odstavci 5 před vydáním rozhodnutí ve věci v prvním stupni.

Přestupek – pojem, znaky,

Přestupek je společensky škodlivý protiprávná čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o TČ.

Znaky

Rozlišujeme znaky formální a materiální.

Formální:

- Obecné znaky jsou společné všem přestupkům – řadí se mezi ně např. věk, příčetnost a zavinění.
- Typové znaky, tj. objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka – umožňují odlišit jednotlivé přestupky a současně je také charakterizují a individualizují.

Materiální:

- Je společenská nebezpečnost, škodlivost

Sankce a ochranná opatření za přestupek

- napomenutí
- pokuta
- zákaz činnosti
- propadnutí věci nebo náhradní hodnoty
- zveřejnění rozhodnutí o přestupku

Obecně platí zásada, že výše uvedené správní tresty lze ukládat samostatně nebo je kombinovat (např. lze naráz uložit správní trest zákazu činnosti a k tomu pokutu). Tento princip má však jednu výjimku, napomenutí nelze uložit spolu s pokutou.

O jednotlivých správních trestech bude blíže pojednáno na následujících řádcích.

Napomenutí

- nejmírnější správní trest
- písemná forma
- uděluje správní orgán
- nelze uložit společně s pokutou

Pokuta

Pokuta patří mezi nejtypičtější a nejčastěji ukládané správní tresty. Pokutu lze ukládat samostatně, stejně tak i zároveň s jinými správními tresty (výjimku tvoří jen již zmiňované napomenutí).

Výši pokuty obvykle stanovují zvláštní zákony, kdy u jednotlivých skutkových podstat je ve značné míře případů stanoven i rozsah pokuty. Například v případě přestupků proti majetku (viz § 8 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích) lze uložit pokutu do výše 50 000 Kč, je-li takový přestupek páchán opakovaně, lze uložit pokutu až do výše 70 000 Kč. Za přestupky na úseku podnikání (viz § 9 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích) lze uložit pokutu až 100 000 Kč.

Pokud zvláštní zákony rozmezí pro stanovení výše pokuty nestanovují, může správní orgán uložit pokutu ve výši maximálně 1 000 Kč.

V určitých situacích lze uložit pokutu, která zdánlivě překračuje horní hranici danou zákonem, typicky se jedná o případ společného řízení, ve kterém je rozhodováno o více přestupcích pachatele. Jedná se však spíš o ojedinělé případy.

V případě, že je pachatelem mladistvý, snižuje se maximální výše možné pokuty na polovinu, i tak však nesmí přesáhnout 5 000 Kč. Tedy například pokud by mladistvý spáchal přestupek, za který lze uložit pokutu ve výši až 100 000 Kč, snižovala by se maximální výše pokuty na 50 000 Kč, správní orgán by však kvůli výše zmíněnému principu mohl mladistvému uložit pokutu pouze max. 5 000 Kč.

V případě, že by zvláštní zákon za spáchaný přestupek stanovoval maximální výši 8 000 Kč, lze mladistvému uložit pokutu nejvýše 4 000 Kč. Tyto výjimky však neplatí v případě, že je mladistvý podnikající osobou.

Pro úplnost je vhodné zmínit, že pokuta je splatná do 30 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí o

přestupku. Správní orgán však může stanovit lhůtu jinou (např. může lhůtu prodloužit, pokud by pokuta dosahovala vyšších řádů).

Pokud pachatel pokutu ve stanovené lhůtě nezaplatí, může být po něm vymáhána exekučně, což je obvykle spojeno s dalšími významnými náklady pro pachatele.

Zákaz činnosti

Zákaz činnosti patří mezi nejzávažnější správní tresty. Jeho podstata spočívá v tom, že správní orgán zakáže pachateli po určenou dobu vykonávat činnost, ke které je třeba veřejnoprávní oprávnění nebo kterou pachatel vykonává v pracovním či jiném obdobném poměru. Typickým příkladem je zákaz řízení motorového vozidla.

Pro uložení zákazu činnosti je však nutné splnění několika podmínek:

- k přestupku musí dojít při výkonu činnosti, která se správním trestem zakazuje, popř. v souvislosti s ní;
- možnost uložení zákazu činnosti musí být výslovně stanovena ve zvláštním zákoně;
- zákaz činnosti lze uložit maximálně na dobu stanovenou ve zvláštním zákoně; není-li tam doba výslovně uvedena, pak nejvýše na tři roky;
- nelze zakázat činnost, jejíž výkon zákon ukládá jako povinnost.

Zákaz činnosti lze uložit spolu s jinými správními tresty, typicky s pokutou.

Poté, co uplyne polovina uložené doby zákazu činnosti, lze od výkonu zbytku zákazu činnost upustit, pokud pachatel prokáže (např. způsobem svého života), že další výkon trestu již není potřeba.

Nicméně v případě, kdy vedle zákazu činnosti byla uložena pokuta a pachatel tuto pokutu dosud nezaplatil, nelze od výkonu zbytku zákazu činnosti upustit, a to ani, kdyby byly splněny všechny ostatní podmínky.

Jako příklad lze uvést případ, kdy byl pachateli uložen zákaz řízení motorového vozidla na dobu tří let, spolu s pokutou ve výši 1 000 Kč. Od uložení zákazu uběhl již rok a půl, řidič by tedy mohl požádat o upuštění od zbytku trestu. Avšak vzhledem ke skutečnosti, že dosud pokutu ve

výši 1 000 Kč neuhradil, nebude mu správním orgánem vyhověno.

V případě, že pachatel nerespektuje správním orgánem udělený zákaz činnosti, vystavuje se tím riziku trestního stíhání za trestný čin maření úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku.

Propadnutí věci

Správní trest propadnutí věci lze uložit pouze za zákonem stanovených podmínek, což znamená, že předmětná věc musí náležet pachateli a zároveň musí být splněn alespoň jeden z následujících důvodů:

- věc byla užita či určena ke spáchání přestupku; např. propadnutí rybářského prutu při pytláctví;
- věc, kterou pachatel získal přestupkem nebo jako odměnu za něj; např. pachatel ukradl rybářský prut (a vlastník prutu není znám, aby mu mohl být navrácen);
- věc, kterou pachatel, byť i z části nabyl za věc výše specifikovanou pod číslem 2, pokud hodnota takové věci není k hodnotě nabyté věci nezanedbatelná; např. pachatel ukradený rybářský prut prodal a získal za něj jízdní kolo.

Správní trest propadnutí věci lze uložit jak samostatně, tak v kombinaci s jinými správními tresty. Oproti zákazu činnosti, lze propadnutí věci uložit i v případě, že tento trest zvláštní zákon výslovně nestanovuje.

Propadnutá věc připadá státu.

Propadnutí náhradní hodnoty

Tento správní trest připadá v úvahu v okamžiku, kdy pachatel věc, u které mohl být uložen správní trest propadnutí věci, zničil, poškodil, zcizil, zatajil, učinil neupotřebitelnou či jinak propadnutí věci zmaří. Správní orgán pak může rozhodnout o propadnutí hodnoty až do výše takové věci.

Zveřejnění rozhodnutí o přestupku

Posledním ze správních trestů je zveřejnění rozhodnutí o přestupku, který může mít často vliv na pověst pachatele. Zveřejnění rozhodnutí o přestupku lze uložit pouze právnické osobě a podnikající fyzické osobě, nikoli pak fyzické osobě nepodnikající (viz Odpovědnost za přestupky podle nového přestupkového zákona).

Tento správní trest lze navíc uložit pouze v případě, že to zvláštní zákon k danému přestupku výslovně stanovuje. Rozhodnutí o přestupku se zveřejňuje po nabytí právní moci, kdy samotné rozhodnutí obsahuje lhůtu, po kterou má být rozhodnutí veřejně vyvěšeno, kdy se tato lhůta pohybuje mezi dvěma až šesti měsíci.

Zveřejnění rozhodnutí o přestupku se provádí zveřejněním:

- ve veřejném sdělovacím prostředku, kdy záleží na uvážení správního orgánu, o jaký sdělovací prostředek se bude jednat (např. televize, rozhlas, noviny apod.); toto zveřejnění se obvykle provádí na náklady pachatele, a zároveň
- vyvěšením na úřední desce příslušného správního orgánu.

Ochranná opatření

Pro úplnost je vhodné se též v krátkosti zmínit o možnosti ukládat v rámci rozhodnutí o přestupku rovněž ochranná opatření.

Ochranné opatření není správním trestem a nemá tedy ani represivní účel (tedy jeho účelem není potrestat pachatele). Jeho cílem je především působit preventivně, tedy s cílem zamezit pachateli v dalším porušování právního řádu. Nový přestupkový zákon mezi ochranná opatření řadí omezující opatření a zabrání věci (popř. zabrání náhradní hodnoty).

Pod omezujícími opatřeními si lze představit především zákaz navštěvovat určitá veřejně prospěšná místa či místa, kde se konají sportovní, kulturní a jiné společenské akce, povinnost podrobit se kurzu zvládání agrese atd.

Řízení o přestupcích

Přestupky jsou projednávány v rámci **přestupkového řízení**, které je zvláštním druhem

správního řízení. Primární právní úpravou, kterou se přestupkové řízení řídí, je nový přestupkový zákon. Subsidiárně se pak použije zákon č. 500/2004 Sb., správní řád. To znamená, že pokud přestupkový zákon určitou záležitost neupravuje, použijí se ustanovení právě správního řádu.

Druhy přestupkových řízení

Blokové řízení

V blokovém řízení lze přestupek projednat uložením pokuty, jestliže je spolehlivě zjištěn a obviněný je ochoten pokutu zaplatit.

Proti uložení blokové pokuty se nelze odvolat.

Příkazní řízení

Správní orgán vydá příkaz o uložení napomenutí nebo pokuty

- není-li pochybnosti o tom, že obviněný se přestupku dopustil
- nebyla-li věc vyřízena v blokovém řízení

Písemný příkaz má stejné náležitosti jako rozhodnutí. Lze proti němu podat odpor do 15 dnů ode dne doručení příkazu. Včasným podáním odporu se příkaz ruší a správní orgán pokračuje v řízení.

Oznámení

Přestupek může nahlásit prakticky kdokoliv, např. osoba postižená přestupkem, osoba poškozená, nebo její zákonný zástupce, příp. kdo se o přestupku dozvěděl. Správní orgán má pak povinnost zahájit řízení o každém přestupku, který zjistí a v řízení dále pokračuje z moci úřední. Existují však také výjimečné situace, kdy lze řízení zahájit pouze se souhlasem osoby přímo postižené spácháním přestupku. V takovém případě správní orgán postiženou osobu poučí a určí jí lhůtu k podání souhlasu, která nesmí být kratší než 30 dnů.

K samotnému zahájení řízení však nemusí dojít vždy, neboť v určitých případech může správní orgán věc odložit, aniž by řízení zahájil. Jedná se například o situaci, kdy odpovědnost za přestupek již zanikla, nebo pokud se správnímu orgánu nepovede zjistit do 60 dnů ode dne, kdy se o přestupku dozvěděl, skutečnosti odůvodňující zahájení řízení proti určité osobě.

Zákon č. 250/2016 Sb. upravuje náležitosti oznámení o přestupku pro případy, kdy oznamuje přestupek orgán Policie ČR nebo Vojenské policie nebo jiný správní orgán. To, zda správní orgán má povinnost učinit oznámení o přestupku, je třeba posuzovat s ohledem na to, zda se o přestupku dozví v souvislosti se svou činností.

Práva oznamovatele řeší zákon č. 250/2016 Sb. z větší části shodně s dosavadní právní úpravou. Je-li oznamovatel zároveň účastníkem řízení, zůstává mu právo být informován o průběhu a výsledku řízení a právo nahlížet do spisu. Účastníky řízení jsou dle § 68 zákona č. 250/2016 Sb. obviněný, vlastník věci, která může být zabrána, a poškozený. Právo být informován o průběhu a výsledku řízení a právo nahlížet do spisu přiznává zákon č. 250/2016 Sb. i osobě přímo postižené spácháním přestupku, pokud taková osoba dala souhlas k zahájení nebo pokračování řízení o přestupku (§ 71 zákona č. 250/2016 Sb.).

Pokud oznamovatel přestupku není ani účastníkem řízení, ani osobou přímo postiženou spácháním přestupku, může požádat orgán policie, aby jej vyrozuměla o provedených opatřeních dle § 74 odst. 4 zákona č. 250/2016 Sb. Orgán policie tak učiní do 30 dnů ode dne požádání. Na oznámení o přestupku se subsidiárně aplikuje § 42 správního řádu. Oznamovatel přestupku se o tom, jak bylo s jeho podnětem naloženo, vyrozumí, jen pokud o to požádal.

Základním rozdílem oproti podnětu podle § 42 správního řádu je skutečnost, že v případě nezahájení řízení vydává správní orgán usnesení o odložení věci podle § 76 zákona č. 250/2016 Sb. Aby se jednalo o oznámení o přestupku, musí z něj být patrné, že oznamovatel se domáhá zahájení řízení o přestupku, nebo alespoň poukazuje na určité jednání, aby správní orgán prověřil, zda se nejedná o přestupek. Pokud toto není splněno, může být podnět vyřízen v režimu § 42 správního řádu (tj. usnesení o odložení věci není třeba vydávat).

Odložení a odevzdání přestupku

- Správní orgán, aniž řízení zahájí, věc odloží, jestliže osoba podezřelá z přestupku
    - a) požívá výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva, nejde- -li o osobu uvedenou v § 9 odst. 3,
    - b) v době spáchání přestupku nedovršila patnáctý rok svého věku nebo trpěla duševní poruchou, pro niž nemohla rozpoznat, že svým jednáním porušuje nebo ohrožuje zájem chráněný zákonem, nebo ovládat své jednání,
    - c) zemřela před zahájením řízení.
- Správní orgán může věc odložit, jestliže sankce, kterou lze za přestupek uložit, je bezvýznamná vedle trestu, který byl nebo bude podle očekávání uložen osobě podezřelé z přestupku za jiný čin v trestním řízení.
- Správní orgán věc dále odloží, jestliže
    - a) došlé oznámení (§ 67 odst. 2) neodůvodňuje zahájení řízení o přestupku nebo postoupení věci podle § 71,
    - b) o skutku se koná trestní stíhání nebo řízení u jiného příslušného správního orgánu,
    - c) o skutku již bylo pravomocně rozhodnuto správním orgánem nebo orgánem činným v trestním řízení anebo v blokovém řízení,
    - d) o skutku již bylo rozhodnuto v disciplinárním řízení a uložené opatření se považuje za postačující,
    - e) odpovědnost za přestupek zanikla,
    - f) návrh na zahájení řízení o přestupku byl podán opožděně (§ 68 odst. 2),
    - g) nezjistí do šedesáti dnů ode dne, kdy se o přestupku dozvěděl, skutečnosti odůvodňující zahájení řízení proti určité osobě.
- (Rozhodnutí o odložení věci se nevydává. O odložení věci se vyrozumí pouze poškozený.)

Výrok rozhodnutí o přestupku, jímž je obviněný z přestupku uznán vinným, musí obsahovat též popis skutku s označením místa a času jeho spáchání, vyslovení viny, formu zavinění, druh a výměru sankce, popřípadě rozhodnutí o upuštění od uložení sankce o započtení doby do doby zákazu činnosti, o uložení ochranného opatření, o nároku na náhradu škody a o náhradě nákladů řízen.